

Ribnjak 1949. - 1-2

Dva dana s ribarima na Skadarskom Jezeru

Prolazeći kroz Crnu Goru posjetio sam Ribarsku zadrugu Rijeka Crnojevića i Seljačku radnu zadrugu »Đure Strugar« u Žabljaku, koja se također bavi ribolovom. Obje zadruge ribare na sjeverozapadnom dijelu Skadarskog jezera, a prva je najjača ribarska zadruga na jezeru, kako po broju članstva, tako i po proizvodnji. K zadrugama sam stigao baš na početak zimske sezone ribolova, a kako je ono što sam vidio i čuo neobično interesantno, to ću sve ukratko opisati, da bi se naši čitaoci mogli barem djelomično upoznati sa ribarstvom našeg najvećeg i po proizvodnji najjaćeg jezera.

Ribarska zadruga Rijeka Crnojevića otpočela je dne 22. XI. 1948. ovogodišnju zimsku sezonu ribolova, odnosno lova ukljeve. Na lovištu zvanom »Ranj« bilo je živo od rana jutra. Ribari iz okolnih sela pridolazili su čamcima na mjesta rada još u polumraku. Ribolovni alat je bio pripremljen. Čim se sakupio dovoljan broj zadrugara, počelo se sa lovom. Ribolov je posjetio ministar industrije NR Crne Gore, koji se je interesirao za rad ribara i s njima proveo izvjesno vrijeme u živom razgovoru.

Lovilo se je velikom povlačnom mrežom zvanom »ukljevni grib«, koji je bio dugačak 200 m. U sredini griba nalazi se t. zv. »kuljar« — dio mreže, čija visina iznosi 22 m, dužina na gornjaci mu je 50, a na donjaci 45 m. Lijevo i desno od kuljara nalaze se po 75 m dugačka krila, koja se prema krajevima postepeno sužavaju tako, da završavaju na 1,5 dugačkim »kljenicama« (štapci). Na

kljenike se nastavljaju po 150 m dugački konopi za izvlaćenje griba. Sama mreža je od kudelnog konca, sa 11 mm velikim okcima. Na donjaku se privežu podesni kameni radi opterećenja. Gornjaka se je ranije pri radu držala čamcima, a u najnovije vrijeme se na nju vežu metalne kugle (20 kom.), koje ju podižu, da grib bude otvoren.

Grib je velikim čamcem zvanim »lađa« izvezen od obale za dužinu povlačnog užeta (t. j. blizu 150 m), a onda razvučen upoređo sa obalom. Kraj drugog užeta mu je izvežen na obalu i počelo je izvlaćenje. Zadrugari su, rukama držeći za užad, izvlaćili grib, kojeg je obilazilo nekoliko čamacica i pazilo da se on pravilno kreće. U pokretu se je kuljar produžio u obliku kese (odatle mu valjda i ime), a u njega se sakupljala sve veća količina ribe.

Izvlaćenju griba je prisustvovalo više od 100 ljudi, za koji broj su rekli zadrugari, da jeđva da je bio dovoljan. Prema njihovoj izjavi izvlaćenju griba, odnosno ribolovu ove vrste, normalno treba prisustvovati 140 ljudi. Jer — kažu — grib sa ribom je vrlo težak, pa kada još zahvati travu ili mulj, nije ga u stanju izvući 100 ljudi. Konopi za izvlaćenje griba su 45 mm debljine, a gornjaka i donjaka su po 35 mm (dakle vrlo debeli), a događalo se, da su pod teretom i tako debeli konopi pucali.

Kada je grib bio privučen kraju, vidio sam, da je ulovljena velika količina ribe. Zadrugari su ju procijenili

Početak manevra sa gribom.

veći
1949

na preko 1000 »bagaša«, što bi značilo blizu 2 vagona (20.000 kg) ribe. (Bagaš je starinska mjera, navodno oko 18 kg). Na moje veliko iznenađenje, ribari su govorili, da je to slab lov. Uzrok tome je što je do toga dana bilo razmjerno toplo vrijeme pa time i voda, a ukljeva se zbog toga još nije sakupila na zimovališta. Na tome ribolovnom mjestu. Ranju, prema izjavama ribara, obično se je lovilo 2 do 3000 bagaša, što bi značilo i preko 5 vagona ribe, sa jednim jedinim potegom (metom). Ovdje se mora napomenuti, da je najviše ribe jednim metom uhvaćeno na lovištu zvanom Ploče, koje je najbolje lovište na jezeru. Tu je odjednom grib zahvatio oko 10 vagona ribe i ribari su imali puna dva dana posla, da tu ribu izvade iz mreže i da ju otpreme!

Iz griba je riba košarama grabljena i prebacivana u »lađu«, koja je primila polovicu ulova. Motornim čamcem je lađa sa ribom odvučena u Rijeku Crnojevića, gdje je riba izvagana i predana tamošnjoj Ičustriji za preradu ribe. Kako zadruga imade svega jednu lađu, bez koje nije moguće baciti grib, istoga se dana više nije moglo loviti, jer je lađom trebalo prevesti preostalu ribu.

Među ukljevom, koja predstavlja glavnu lovinu, bila je i manja količina drugih vrsta ribe. Tu se je nalazilo nekoliko stotina kilograma šarana (većinom od 0,5—1 kg), nešto skobalja (podusta), nekoliko komada krupnih jegulja i pastrva od oko 2 kg. Ukljeva je gospodarski najvažnija riba Skadarskog jezera. I ako je sitna (poput srdele), tamošnje je pučanstvo vrlo rado troši, jer joj je meso ukusno, masno i dobre kvalitete. Ukljevu suše na dimu pa je i takova vrlo dobra za potrošnju.

Kao nadoknadu za korištenje ribolovnog područja, zadruga predaje državi 50% od ulovljene ribe.

Prilikom ovoga lova sam uočio, da su članovi Ribarske zadruge Rijeka Crnojevića uložili daleko više truda za izvlačenje griba, nego bi to stvarno bilo potrebno. Već samom upotrebom pojaseva za izvlačenje mreže, mogla bi se radna snaga smanjiti na polovicu, ako ne i na jednu trećinu. Vjerojatno bi se i na samom gribu moglo izvršiti neke preinake, koje bi utjecale na olakšanje u radu. Razumljivo je, da velika količina zahvaćene ribe predstavlja i velik teret u gribu, ali ipak ne tolik, da se nebi mogao savladati sa mnogo manje radne snage. Pored toga se kod dosada uobičajenog načina rada ne može radna snaga pravilno koristiti, jer dok pri samom izvlačenju griba radi velik broj ljudi, pri ostalim poslovima se veći dio njih ne može zaposliti i ostaje besposlen.

Osim ukljevnog griba, kojim se lovi od novembra pa do marta mjeseca, imade i šaranski grib. Šaranski grib rađi od marta do maja, a najveća količina ribe se njime lovi na mrijestu. Kuljar ovog griba imade okca od 18 do 20 mm, a krila su mu postepeno sve rjeđa tako, da su okca na kraju krila od 45 mm.

*

Istoga dana sam produžio do Seljačke radne zadruge »Đuro Strugar« u Žabljaku. Tu sam našao grupu zadrugara pri izradi i dogotavljanju t. zv. malih ukljevnih mreža, za sutrašnji ribolov.

Male ukljevne mreže su zadrugari izrađivali od pređe (liša) iz pamučnog konca br. 120/3. Ranije su se ove mreže izrađivale i iz svilenoga konca, koji je za ovu svrhu

Ribolov na Skadarskom jezeru — Grib izvučen sa ukljevama

bio mnogo bolji, kako s obzirom na lovnost tako i trajnost. Dužina male ukljevne mreže je 25 m, dubina 140 oka, a veličina oka 15,5 mm. Na gornjaku ribari su stavljali t. zv. »putne« t. j. plovke od nekog drveta — miječevine — tako, da se 30 cm dug, prst debeo štapić miječevine na dva mjesta presavije i krajevi mu se sastave da se dobije oblik trokuta. Na donjaku su stavljali 5—7 kom. »krša« (t. j. kamena) po oko 20 dkg težine.

Pored sama sela Žabljak nalazi se odvojak Merače u koji se sakuplja ukljeva. Tu se ona po običaju i iz davnine lovi. Kao priprema tome lovu, ribari kraj lovašta noću teže vatre od siame tokom dužeg vremena (i do 1 mj. dana), da bi se riba na svjetlo bolje sakupljala. Kad se riba sakupi, u ranu zoru se vrši ribolov.

Najprije se zabace dvostruke »zagrade« od malih mreža, kojima se pregradi korito na razdaljini od 250 do 300 m. Onda se unutar zagrada sva voda ispregradije »prjestorima« od po 3 sastavljene male mreže, da prjestor donvati sa jedne na drugu obalu. Što je ovo pregradivanje gusce, to je bolje. Kada su svi prjestori baceni u vodu, treba ribu rasprišiti, da počne bježati. U tu svrhu ribari lupaju veslima i lancima u čamce, pijuskaju veslima po vodi, bacaju kamenje u vodu i sl. Usljed toga poprišena ukljeva noće da bježi i pri tome se zaboje u prvu mrežu na koju naleti. Veličina oka na mreži upravo je takova, da najveći dio ukljeva može proturiti glavu kroz oko, pa onda vezne i i ne može napred niti natrag. Nakon izvjesna vremena se mreže sa ribom pokupe u čamce, a po tome se riba iz mreža povadi. Za ovakav lov se normaino upotrebljavalo 150 do 200 kom. malih mreža, a po pričanju ribara, prilikom jednog dobrog lova se je lovilo po 150 do 200 bagaša (znači prosječno bagaš po 1 kom. mreže) t. j. oko 2—3500 kg.

Unatoč vrlo hladnom i burnom vremenu koje je tog jutra nastalo, dne 23. XI. 1948. izašlo je u svanuće zore na ribolov 16 što muških što ženskih članova seljačke radne zadruge. Sa 7 čamacu su postavljene mreže, kojih zadruga još nema ni približno dovoljan broj. Međutim

ovaj puta je sreća bila slaba, jer je ribe bilo malo i ribolov je bio slab. Svega nekoliko bagaša. Prema izjavi ribara, bio je vodostaj, barem za pola metra prenizak pa se valjda radi toga nije sakupilo više ribe. Ono ribe što je uhvaćeno, ulovilo se u glavnom u stare mreže, koje su već izmijenile svoju prvobitnu boju, pa se u vodi nisu primjećivale. Nove mreže su bile bijele boje i sporo su tonule u vodu. Riba ih je svakako morala primijetiti pa ih je zaobilazila i jedno to može biti razlog, da se je u nove mreže ulovio tek tu i tamo po koji komad ukljeve. Slab lov toga dana nije zadrugare obeshrabrio. Oni su pospremali ribu i alat sa uvjerenjem, da će drugom zgodom lov biti obilan i da će i ovoga dana uloženi trud biti dobro nagrađen.

Kada ova zadruga ulovi veće količine ribe predaje ju Industriji za preradu ribe u Rijeci Crnojevića, dok manje količine sama soli i čini, ili ju iznosi na tržište u Tito-grad.

Ova zadruga ne daje državi nikakove odštete za korištenje ribolovnog područja, no ni njeno područje nije osobito niti zadruga može razviti veliku proizvodnju.

Pored ukljeve se sa malim mrežama love i druge vrste riba. Ovaj se lov vrši u jezeru ili na poplavlilištu, bilo da se riba ogradi pa poplaši, bilo da se u toplo vrijeme ispregradiju mjesta kuda riba prolazi. Tada se mreže postavljaju na večer a u jutro se vade. Prema tome u koju svrhu služe, imadu skobaljne i šaranske male mreže. Skobaljne su duge po 50 m, duboke 40 oka, od pamučnog konca br. 70, dok su šaranske slične, samo im je oko veliko 45 mm, a konac je br. 50.

Bilo mi je veoma žao što zbog nevremena nisam mogao čamcem obići i druge tamošnje zadruga, gdje bi sigurno vidio još koju interesantnost i dobro potpuniiju sliku o radu ribara na Skadarskom jezeru.

Emil Kapac

Briga za novi riblji naraštaj

Već je na drugome mjestu u ovome listu bilo spomenuto, kako se prilikom lova po ribarima u Baranji bez prave potrebe lovi riba. S druge se strane opet propušta prilika, da se sačuva onaj naraštaj — poglavito šarana, koji se svake godine izmijesti u dravskim i dunavskim rukavima, ovim prirodnim mrijestilištima za sve bliže i dalje ribarske revire. Takva su prirodna mrijestilišta (narocito za šarane, smuđeve i štuke beljske vode), onaj veliki vođeni kompleks u kutu između Dunava i Drave. Velike proljetne poplave, od kojih zavise svi uslovi mrijestjenja odnosno razmnožavanja ribe, došle su prošle godine 1948. dosta kasno. No ipak su se uslovi utoliko poboljšali, da se šaran mogao izmijestiti u dovoljnoj količini. Međutim je uslijed naglog opadanja vode velik dio mladih šarančića zaostao u brojnim rupama i jamama, koje su izgubile vezu s glavnim vodama, tako da je sav taj riblji mlad bio osuđen na propast. Ribari udičari spasili su izvjestan dio te dragocjene ribe, prenašajući ih u kantama u Dravu i u bliže veće vode, gdje su se mogle dalje razvijati, ali veći dio ipak je zaostao i uginuo, jer je ostao na suhome ili je poslije stradao od leda. A to je velika šteta, jer broj tih tako nestalih šarana ide u milijune. Članovi ribarskih zadruga nisu se u tome poslu nimalo istakli, a mogli su i trebali su to činiti, jer su imali dosta vremena za to —

pogotovo beljski ribari, koji su mjesecima mirovali, a imadu i sva sredstva i suđe za taj posao, čega udičari nemaju. Zato će trebati u ovoj i idućim godinama posvetiti tome pitanju najpomiđu pažnju. S malo organizacionih sposobnosti, svijesti i dobre volje moći će se učiniti mnogo, te će se na taj način spasiti toliki riblji naraštaj, da će nam se vode opet napuniti ribom, tim toliko važnim prehrambenim artiklom. Čitali smo o velikom elanu radnih brigada na beljskim vodama, ali nije dosta samo natjecati se, tko će više uloviti, nego je bitno kod svih izvršavanja Petogodišnjeg plana: Tko će više pripomoći, da se riba što više i jače namnoži. Ako to naši ribari ne shvate, onda neka znadu, da uskoro u vodama ne će biti više niti ribljeg repa — a to će biti velika šteta ne samo za općenitost nego i za njih same. Ne smije se više događati, što se prošle godine događalo, da su se šarančići ispod dozvoljene mjere — sve primjerci, od kojih ide četiri do šest i više komada u jedan kilogram — lovili na vagone, a događalo se i to, da se velika količina takve ribe morala zakopati; potrošači ju nisu htjeli kupovati, premda je potražnja za mesom bila živa i opravdana.

Kao primjer savjesne brige za riblji naraštaj treba istaći rad spomenutog poduzeća »Šarane«, koje je dalo obustaviti lov mrežama u svom reviru, Staroj Dravi kod